4. 8. 2021

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Horká novinka letních měsíců: preventivní restrukturalizace v paragrafovém znění

Jakkoli se mnozí ekonomové shodují, že negativní dopady pandemické situace již mají svůj vrchol za sebou, postupné opuštění politiky subvencí a dotací bude i tak pro mnohé podnikatele devastující. Narušení dodavatelsko-odběratelských řetězců, růst cen vstupů či poškození vnímání zavedené značky se může stát hlavním tématem nadcházejících měsíců. Jednou z cest, která dotčeným podnikatelům může pomoci krizovou situaci překlenout, je pokusit se o restrukturalizaci obchodních, provozních či finančních vztahů. Individuální jednání s každým věřitelem je však nejen časově i finančně náročné. Snaha o ekonomický restart může být za stávající právní úpravy zhacena i nesouhlasem ze strany pouhého jednoho věřitele.

Nejen proto je jistě velmi vítaná nová norma, která se na přelomu léta v paragrafovém znění objevila v elektronické knihovně připravované legislativy. Danou normou není nic jiného než návrh zákona o preventivní restrukturalizaci, kterým má být implementována stejnojmenná evropská směrnice. Jakkoli se jedná teprve o první návrh zákona, který ještě podléhá připomínkovému procesu, jedná se o natolik zásadní normu, že je namístě již nyní alespoň ve stručnosti popsat základní instituty, které zákona přináší.

Ostatně, uvedená norma je skutečně revoluční, když obsahuje i nástroje, kterými lze za určitých podmínek narušit základní právní poučku *pactu sunt servanda*.

Na koho návrh míří?

Za prvé, preventivní restrukturalizace není pro fyzické osoby podnikatele. Pouze právnické osoby – podnikatelé mohou navrženého rámce využít. Fyzické osoby se budou muset spolehnout na stávající, jiné instrumenty (dohodu či formální řešení prostřednictvím insolvenčního řízení). Ačkoli je ze směrnice o preventivní restrukturalizaci patrná snaha mířit na egment malých a středních podnikatelů SME, filtrem samotného využití restrukturalizace budou transakční náklady postupu. Příprava jednotlivých kroků nebude formulářovou záležitostí.

Další podmínka pro vstup do preventivní restrukturalizace je dobrá víra v samotnou proveditelnost navrženého restrukturalizačního plánu. Dané pravidlo by mělo dopadat na excesivní případy, kde jsou již od počátku zřejmé, že návrhy podnikatele na restrukturalizaci jsou zjevně nereálně a nemělo by se jednat o restriktivně diskriminační kritérium.

Návrh zákona dále stanoví, že restrukturalizace je určena pouze pro ty podnikatele, jejichž finanční potíže dosahují takové závažnosti, že by v případě nepřijetí žádných restrukturalizačních opatření došlo pouhým plynutím času k ohrožení provozuschopnosti obchodního závodu.

Preventivní restrukturalizace je navíc určena pouze těm podnikatelům, kteří se nenachází v úpadku ve formě platební neschopnosti. Zákonodárce nad rámec uvedeného pravidla do návrhu zákona dále zakomponoval další pravidlo, že preventivní restrukturalizaci není oprávněn zahájit nebo v ní pokračovat podnikatel, u něhož rozdíl mezi výší jeho splatných peněžitých dluhů a výší jeho disponibilních prostředků stanovený ve výkazu stavu likvidity podle vyhlášky o platební neschopnosti podnikatele představuje více než desetinu výše jeho splatných peněžitých dluhů, anebo pokud výhled

vývoje likvidity sestavený podle vyhlášky o platební neschopnosti podnikatele osvědčuje, že mezera krytí neklesne v období, na které se výhled vývoje likvidity sestavuje, pod jednu desetinu výše jeho splatných peněžitých dluhů.

Výše uvedené pravidlo, které odkazuje na v praxi dosud ne tolik využívaný institut mezery krytí, souvisí s tím, že preventivní restrukturalizace by neměla sloužit podnikatelům, kteří své problémy odsouvaly v čase a nelze u nich očekávat úhradu závazků v době jejich splatnosti.

Na druhou stranu je restrukturalizace zapovězena mimo jiné podnikatelům, kteří by prostřednictvím ní sledovali nepoctivý záměr, kteří jsou v likvidaci, podnikatelům, u nichž byl pravomocným rozhodnutím soudu v insolvenčním řízení v posledních 5 letech zjištěn úpadek, nebo podnikatelům, u nichž skončila preventivní restrukturalizace v posledních 5 letech pro nepoctivý záměr.

Zahájení restrukturalizace a moratoria

V našem pojetí by preventivní restrukturalizace měla být tzv. hybridním řízením. To jinými slovy znamená, že základ by mělo představovat soukromoprávní vyjednávání podnikatele s dotčenými věřiteli s tím, že za určitých okolností by byla možná ingerence ze strany soudů. Jedním ze základních nástrojů preventivní restrukturalizace by měla být možnost přerušení vymáhání individuálních nároků. Během uvedeného tzv. stand-still období by podnikatel měl mít dostatečný prostor a komfort pro negociaci s věřiteli a přípravu restrukturalizačního plánu.

Preventivní restrukturalizace se zahajuje dojitím písemné výzvy k zahájení jednání o restrukturalizačním plánu tzv. dotčeným stranám (věřitele a společníci, jejichž pohledávky či jiná majetková práva mají být přímo dotčena restrukturalizačním plánem).

Od této chvíle může podnikatel u restrukturalizačního soudu podat rovněž návrh na tzv. všeobecné moratorium, které trvá po dobu 3 měsíců s tím, že soud může na návrh podnikatele tuto lhůtu prodloužit až o další 3 měsíce (maximální délka trvání účinů moratoria vůči kterémukoli věřiteli pak činí nejdéle 12 měsíců).

Vyjma všeobecného moratoria pak může podnikatel požádat soud i o vyhlášení individuálního moratoria, které působí pouze vůči konkrétnímu věřiteli. Návrh na individuální moratorium lze podat i před zahájením preventivní restrukturalizace.

Od vyhlášení moratoria je podnikatel povinen se mj. zdržet nakládání se svým jměním, pokud by tím mělo dojít k podstatné změně v jeho skladbě, využití nebo určení za současného nikoli zanedbatelného zmenšení jeho hodnoty anebo by jím mohla být zmařena nebo ohrožena preventivní restrukturalizace. Uvedená dikce zákona, která má zjevnou inspiraci ze stávajícího insolvenčního zákona, má zaručit, aby v průběhu moratoria nedocházelo k vyvádění majetku podnikatele, který by eventuálně mohl sloužit k uspokojení pohledávek jeho věřitelů.

Po dobu trvání účinků všeobecného moratoria dále nelze zahájit insolvenční řízení proti podnikateli na návrh věřitele, nelze nařídit, zahájit a ani provést výkon rozhodnutí či exekuci a nelze ani uplatnit právo na uspokojení pohledávky z majetku podnikatele sloužícího k zajištění. Po dobu trvání účinků všeobecného moratoria nelze rovněž ani provést započtení vzájemných pohledávek podnikatele a věřitele, ledaže restrukturalizační soud určí předběžným opatřením jinak.

Všeobecné moratorium bude mít nicméně i další omezení, například, že po dobu trvání jeho účinků se nepřihlíží ke smluvnímu ujednání v neprospěch podnikatele, které spočívá ve změně času plnění závazku, ztrátě výhody plnění ve splátkách, ukončení závazku nebo jiné změně obsahu závazku, a to z důvodu, že podnikatel do vyhlášení moratoria nesplnil závazek plynoucí ze smlouvy, která je nezbytná pro pokračování běžného provozu jeho obchodního závodu.

Vše výše uvedené lze velice obecně sumarizovat jako základní výhody (pro podnikatele), které má systém moratorií přinést. Jakkoli je hlavním záměrem zákonodárce umožnit podnikateli získat více prostoru a času na přípravu restrukturalizace, je patrné, že se v případně uvedených stand-still lhůt bude jednat o zásadní zásah do práv věřitelů. Zákon proto stanoví i poměrně široké možnosti, kterými bude možné vyhlášené moratorium zrušit.

Soud tak vyhlášené moratorium zruší na návrh restrukturalizačního správce, na návrh nedotčené strany, která prokáže, že vůči ní je podnikatel v prodlení s placením peněžitých dluhů po dobu delší 30 dnů nebo např. i na návrh většiny dotčených stran. Obecně, pokud podnikatel v návrhu na moratorium uvedl nepravdivé údaje nebo sledoval-li podnikatel moratoriem nepoctivý záměr, zruší restrukturalizační soud moratorium i bez návrhu. Zákonodárce uvedl další pravidlo, které je v poměrech insolvenčního práva spíše nestandardní, ale často odpovídá ekonomické realitě účastněných stran. Restrukturalizační soud totiž může zrušit účinky moratoria vůči věřiteli za předpokladu, že tento věřitel prokáže, že mu moratorium podnikatele může způsobit úpadek ve formě platební neschopnosti.

Restrukturalizační plán a jeho přijetí

Restrukturalizační plán jako základní dokument celého procesu předpokládá - obdobně jako reorganizační plán - rozdělení věřitelů do příslušných skupin, a to včetně možnosti tzv. cross-class cram-down. Tedy zjednodušeně situaci, kdy bude možné za určitých podmínek překlenout nesouhlas skupiny věřitelů a zařadit ji do dopadů restrukturalizačního plánu i proti jeho vůli. Zákon označuje plán jako listinu, která vymezuje právní postavení dotčených stran a obsahuje souhrn restrukturalizačních opatření k odvrácení úpadku nebo obnovení provozu životaschopného obchodního závodu.

Mezi opatření ke zvládnutí finančních potíží a odvrácení hrozícího úpadku náleží zejména změna struktury majetku (restrukturalizace majetku), změna struktury dluhů (restrukturalizace dluhů), změna struktury vlastního kapitálu (restrukturalizace vlastního kapitálu) či případně jakékoliv jiné potřebné finanční či operační změny na úrovni provozu podniku.

Restrukturalizace majetku bude často spočívat v prodeji provozně nenutného majetku podnikatele anebo přímo v odčlenění části závodu a jeho následném prodeji. Zákon předpokládá, že takto provedený prodej může mít i formu zpětného leasingu (situaci, kdy podnikatel prodá třetí osobě věc, která je mu následně zpět pronajímána) anebo přímo vydání majetku dotčeným stranám či nepřímo vydání majetku nově založené společnosti, ve které by dotčené strany následně získaly majetkovou účast.

Změnu struktury dluhů pak lze provést v zásadě prodloužení splatnosti nebo stanovením jiných podmínek splácení. Tvrdší opatření budou spočívat v kapitalizaci pohledávek (tedy situaci, kdy věřitel namísto pohledávky získá majetkovou účast v dlužníkovi) anebo přímo v odpuštění dluhu či jeho části. Hlavním účelem restrukturalizace dluhů je samozřejmě vylepšit provozní cash-flow dlužníka a vyvarovat se nárůstu splatnosti pohledávek, která by hraničila se situací úpadku ve formě platební neschopnosti.

Restrukturalizační opatření může mít také podobu restrukturalizace vlastního kapitálu, která může spočívat v již výše zmíněné (a to byť i jen dočasné) kapitalizaci pohledávek věřitelů anebo v poskytnutí tzv. finanční injekce. Ta může být ve formě zvýšení vlastního kapitálu prostřednictvím příspěvku stávajícího společníka anebo poskytnutí finančních prostředků ze strany investora jako třetí osoby. Obecně platí, že způsob provedení kapitalizace pohledávek musí být v restrukturalizačním plánu podrobně popsán ne nepodobně tomu, jak je to již nyní běžné v reorganizačních plánech, které operují se změnou struktury vlastního kapitálu. Požadavek na

rozpracování podkladů bude však zřejmě přísnější stran ekonomických vstupních parametrů.

Restrukturalizační plán může předpokládat také řadu provozních změn na úrovni podniku, které pak mohou být velmi různorodé. Může se jednat např. o změnu skladby produktů či změny na úrovni řídícího managementu. Dále se může jednat o změny v oblasti marketingu, obchodu, skladování apod. Hlavním cílem opatření vždy bude snaha o zvýšení konkurenceschopnosti obchodního závodu. Zákon dokonce výslovně uvádí, že restrukturalizační opatření může spočívat i v zavedení nových technologií.

Uvedený výčet nicméně zcela jistě není taxativní a slouží především jako návod pro podnikatele, kde konkrétně mohou nalézt dohodu se svými věřiteli a zefektivnit své další fungování.

Hlasování o restrukturalizačním plánu probíhá dle většiny podle výše pohledávek, nikoli dle hlav. Hlasování se může konat na schůzi dotčených stran anebo rovněž mimo schůzi. Skupina dotčených stran přijala restrukturalizační plán, pokud se pro přijetí vyslovily tři čtvrtiny. Restrukturalizační plán je přijat, pokud pro něj hlasovaly všechny dotčené skupiny. Pokud některá ze skupin restrukturalizační plán nepřijala, bude mít podnikatel i tak možnost takový nesouhlas překlenout přes ingerenci soudu a tzv. *cross-class cram-down*.

Restrukturalizační plán, který se přímo nedotýká pohledávky žádné z nesouhlasících dotčených stran, je účinný dnem přijetí. Restrukturalizační plán, který se přímo dotýká pohledávky kterékoliv z nesouhlasících dotčených stran, poskytnutí nového financování nebo snížení počtu zaměstnanců v pracovním poměru nejméně o čtvrtinu, je účinný právní mocí rozhodnutí restrukturalizačního soudu o potvrzení restrukturalizačního plánu.

Závěr

Návrh zákona obsahuje i celou řadu dalších důležitých ustanovení a ve své komplexnosti se dá označit za největší změnu nejen v oblasti insolvenčního práva za poslední dekádu. Konečná podoba zákona může doznat ještě řady změn, nicméně základní logika procesu by měla zůstat zachována. Zejména široké pojetí všeobecného a individuálního moratoria dělá z preventivní restrukturalizace silný nástroj pro vztahy mezi dlužníkem a věřitelem, nicméně reálně (ne)využívání normy v praxi samozřejmě ukáže teprve až čas.

Petr Sprinz,
counsel

Jiří Rahm,
advokát

ALLEN & OVERY

Allen & Overy (Czech Republic) LLP, organizační složka

V Celnici 1031/4
110 00 Praha 1

Tel.: +420 222 107 111
Fax: +420 222 107 107
e-mail: receptip@allenovery.com

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Preventivní restrukturalizace
- Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?
- Odstoupení od smlouvy v insolvenčním řízení
- Zřízení exekutorského zástavního práva – právní rámec, dopady a judikatura
- Novela nařízení o insolvenčním řízení nabyla účinnosti – jaké přinesla změny?
- Přelomové rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci subrogačního regresu výstavce finanční záruky
- Výkladové obtíže § 66 odst. 1 ZOK
- Komentář – smutná realita výmazů exekutorského zástavního práva z katastru nemovitostí
- Náhrada nákladů v incidenčním sporu
- Přerušení exekučního řízení podle § 35 exekučního řádu
- Návrh na zrušení výpovědi leasingové smlouvy ve světle nálezu Ústavního soudu